

Құрметті Асқар Ұзақбайұлы!

Коронавирус пандемиясының салдары әлем экономикасының даму болжамдарын қайта қарауға алып келді.

Әлемдегі ең ірі экономикалардың жандана бастауына қарамастан, коронавирустың екінші қайталануы және АҚШ пен Қытай арасындағы саяси, сауда келіспеушіліктерінің күшеюі аясында ұзақ қалпына келтіру тәуекелдері сақталуда.

Анықтама үшін. Қытай, ЕО (Еуропа Одағы) елдері және АҚШ өнеркәсіптегі іскерлік белсенділік көрсеткіштерінің едәуір жақсарғанын белгіледі. *Global Manufacturing PMI* индексі алғаш рет 2020 жылғы қаңтардан бастап оң аймаққа өтіп, **50,3** тармаққа жетті (2020 жылғы маусымда – **47,9**).

Әлемдік экономиканың қалпына келе бастауы және энергия ресурстарын тұтынудың өсуі нәтижесінде Brent маркалы мұнайға баға белгілеу ағымдағы жылғы сәуірде ең төменгі белгіден (бір баррель үшін **15,98 АҚШ доллары**) ағымдағы жылғы 25 тамыздағы бір баррель үшін **45,1 АҚШ долларына** дейін **2,8** есе өсті.

Ағымдағы жылы мұнай бағасының одан әрі өсуі коронавирустың екінші қайталану мүмкіндігіне, АҚШ пен Қытайдың сауда қатынасының шиеленісуіне байланысты, сондай-ақ ОПЕК+ қатысушыларының ағымдағы жылғы 1 тамыздан бастап мұнай өндірісін ұлғайтуы аясында шектелетін болады.

Ұлттық Банктің **қазақстандық кәсіпорындарға** жүргізген **пікіртерімдері** ағымдағы жылғы 3-ші тоқсанда экономикалық

белсенділіктің қалпына келуінің төмен қарқыны күтілетінін көрсетеді. Ағымдағы жылғы шілдеде басталған іскерлік белсенділіктің төмендеуі (46,8-ден 44,7 тармаққа дейін) ағымдағы жылғы тамызда да карантиндік шектеулер аясында жалғасуы мүмкін.

Өзектендірілген макроэкономикалық деректерді ескере отырып, әлеуметтік-экономикалық даму болжамы ақша-кредит саясатының көрсеткіштері бөлігінде жаңартылды.

1. Инфляция болжамы

Дезинфляциялық әсер көрсететін әлсіз ішкі сұраныс аясында 2020 жылға арналған **инфляция болжамы** ӨЭДБ-нің (Әлеуметтік-экономикалық даму болжамының) бірінші кезеңіндегі **9-11%**-тен **8-8,5%**-ке дейін қайта қаралды.

Төлем балансының күтілетін тапшылығы аясында айырбастау бағамының бағаларға тасымалдануы, сондай-ақ ұлғайған фискалдық импульс инфляцияға әсер ететін болады, оның инфляцияға ықпалы 2021 жылы да жалғасады. Тиісінше, біздің бағалауымыз бойынша, 2021 жылы мұнай бағасының біртіндеп өсуі және ішкі экономиканың қалпына келуі аясында жылдық инфляция **4-6%** дәлізінің жоғарғы шекарасына жақын

қалыптасатын болады және осы дәлізде 2022 жылы да қалыптасады.

Осыған байланысты инфляция болжамы мынадай таргеттерге сәйкес келеді: **2021-2022** жылдары **4-6%**, **2023-2024** жылдары **4-5%** және **2025** жылы **3-4%**.

Анықтама үшін. Жылдық инфляция ағымдағы жылғы шілдеде 7,1% болды, оның ішінде **азық-түлік инфляциясы - 11,3%** және инфляцияға негізгі үлес қосуды жалғастыруда. Нан-тоқаш өнімдері мен жармаларға (13,8%), жеміс-көкөніс өнімдеріне (13,4%) ең жоғары өсу қарқыны сақталуда, бұл ретте ет және ет өнімдеріне бағаның өсу қарқыны (12,9%) біршама баяулады.

Азық-түлік емес инфляция жанар-жағармай бағасы (бензин - шілде айында 0,2%-ға) төмендегенде 5,4% деңгейінде сақталды. Төтенше жағдай кезінде коммуналдық қызметтер тарифтерін уақытша төмендетуден болған әсердің біртіндеп тоқтауы аясында **ақылы қызметтер** бағасының жылдық өсуі шілдеде 3,0%-тен 3,2%-ке дейін өсті. Реттелетін коммуналдық қызметтер тарифтері ағымдағы жылғы шілдеде 0,9%-ке өсті.

2. Төлем балансы

Ағымдағы жылғы 1-ші жартыжылдықта **төлем балансының ағымдағы шотының** профициті (алдын ала бағалау бойынша 2,1 млрд АҚШ доллары) тікелей инвесторларға төленетін кірістердің төмендеуі (3,5 есе) және жыл басындағы мұнайдың салыстырмалы түрде жоғары бағасы мен жеткізілімдері есебінен тіркелді.

Анықтама үшін. Ағымдағы жылғы 1-ші жартыжылдықта сауда балансының профициті 2019 жылғы 1-ші жартыжылдықпен (11,4 млрд АҚШ доллары) салыстырғанда 12,3%-ке 9,9 млрд АҚШ долларына дейін төмендеді. **Тауарлар экспорты 10,7%-ке немесе 3,1 млрд АҚШ долларына** қысқарды, бұл келісімшарт бағасының төмендеуі есебінен мұнай мен газ конденсаты экспортының 8,5%-ке немесе 1,4 млрд АҚШ долларына төмендеуіне байланысты. Инвестициялық тауарларды әкелудің 15,8%-ке немесе 1,1 млрд АҚШ долларына қысқаруы нәтижесінде **тауарлар импорты 9,7%-ке немесе 1,7 млрд АҚШ долларына** қысқарды.

2020 жылдың қорытындысы бойынша Пандемия салдарынан төлемге қабілетті сұраныстың төмендеуі және инвестициялық жобаларды іске асыру қарқынының баяулауы

аясында 2020 жылы **тауарлар импортының 13,1%-ке** (33,6 млрд АҚШ долларына дейін) қысқару болжамына қарамастан **төлем балансының** ағымдағы шотының тапшылығы күтіледі.

Ағымдағы шоттың тапшылығы 2020 жылы өткен жылмен салыстырғанда мұнай бағасының жалпы төмендеуіне және мұнай өндіруді қысқарту бойынша ОПЕС+ мәмілесінің талаптарын сақтауға, сондай-ақ 2020 жылғы екінші жартыжылдықта тікелей инвесторларға төленетін кірістерді біртіндеп қалпына келтіруге байланысты тауарлар экспортының қысқаруы аясында қалыптасады.

Бұдан кейінгі импорттың болжамды серпіні импортты алмастырудың белсенді саясатын іске асырумен негізделген. Бұл ретте, 2021 жылы кейінге қалдырылған сұраныс пен 2020 жылы тоқтатып қойғаннан кейін инвестициялық жобаларды іске асыруды жылдамдату салдарынан импортты қалпына келтіру және оның **8,1%-ке** (36,3 млрд АҚШ долларына дейін) өсуі күтіледі.

Тауарлар экспортының болжамы шикізаттық емес тауарлар экспортының ұлғаюы бойынша күтулерді көрсетеді, бұл 2025 жылға қарай экспорттың **50 млрд АҚШ долларынан** жоғары деңгейге дейін кезең-кезеңімен өсуіне алып келеді. Ұлттық Банк Үкіметтің өңдеуші өнеркәсіп экспортын 2025 жылға қарай **42%-ке** ұлғайту жөніндегі жоспарларын қолдайды.

Анықтама үшін. ҰЭМ (Ұлттық экономика министрлігі) болжамында өңдеуші өнеркәсіп экспорты 2020 жылғы болжанатын **14,9 млрд доллардан 2025**

жылы **21,1** млрд долларға дейін **42%-ке** өседі. Жалпы экспорт **18%-ке 43,6** млрд доллардан **51,5** млрд долларға дейін өседі.

3. Ақша массасын, депозиттер мен кредиттерді қоса алғанда, ақша-кредит саясатының көрсеткіштері Ұлттық экономика министрлігі орта мерзімді кезеңге ұсынған ІЖӨ (Ішкі жалпы өнімнің) номиналды өсу болжамының негізінде болжанған.

2020 жылдың қорытындысы бойынша халықтың нақты табысының төмендеуі аясында тұтынушылық шығыстардың бір бөлігі қаржыландырылатын **депозиттердің** әлсіз өсуі күтіледі.

Анықтама үшін. Ағымдағы жылғы шілденің соңында **банк жүйесіндегі депозиттер** банктік емес заңды тұлғалар сегментіндегі салымдардың өсуі есебінен жыл басынан **8,7%-ке** ұлғайып, **20,7 трлн** теңгені құрады, бұл квазимемлекеттік сектордағы қызметпен байланысты болды. **Ұлттық валютадағы** салымдар **15,6%-ке 12,5 трлн** теңгеге дейін өсті. **Валюталық салымдар** ағымдағы жылғы шілденің соңына **8,2 трлн** теңгені құрап, **0,2%-ке** төмендеді. Нәтижесінде депозиттерді **долларландыру деңгейі** ағымдағы жылғы шілдеде **39,5%-ке** дейін (2019 жылғы желтоқсанда **43,1%**) төмендеді.

Депозиттерден басқа, айналыстағы **қолма-қол ақша көлемі** әлеуметтік төлемдердің өсуі аясында өсетін болады, бұл жиынтығында 2020 жылы **ақша массасын** ұлғайтады.

Біздің күткеніміз бойынша **экономикаға берілетін кредиттер** де іскерлік белсенділіктің баяулауы аясында баяу өсетін болады.

Осы жылдың басынан бері **ЕДБ** (екінші деңгейдегі банкттердің) **кредиттері** ағымдағы жылғы шілденің соңында **0,5%-ке** (немесе **67,1** млрд теңгеге) **13,9 трлн** теңгеге дейін ұлғайды.

Анықтама үшін. Бизнеске берілетін **кредиттер 1%-ке** немесе **72 млрд** теңгеге **7,1 трлн** теңгеге дейін төмендеді, **халыққа** берілетін **кредиттер - 2,1%-ке** немесе **139 млрд** теңгеге **6,8 трлн** теңгеге дейін өсті.

Заңды тұлғалардың **теңгелік кредиттері бойынша ставка** 2019 жылғы шілдедегі **12%-тен** ағымдағы жылғы шілдедегі **11,9%-ке** дейін, оның ішінде қысқа мерзімді кредиттер бойынша - **11,7%-ке (11,8%)** дейін төмендеді, ұзақ мерзімді кредиттер бойынша ставка **13,6%-ке (12,8%)** дейін өсті.

Ұлттық Банк қазіргі уақытта «тамыз-қыркүйек» болжам раундын өткізіп жатыр, оның шеңберінде макроэкономикалық индикаторлардың болжамдары қайта қаралатын болады. Атап айтқанда, ағымдағы жылғы 7 айда ІЖӨ-нің (Ішкі жалпы өнімнің) **2,9%-ке** қысқаруы бойынша нақты деректерді ескере отырып, ІЖӨ-нің (Ішкі жалпы өнімнің) 2020 жылға қысқаруының ағымдағы болжамы **(-)1,8%** деңгейінде төмендеу) жаңартылатын болады.

Анықтама үшін. Халықаралық ұйымдар да 2020 жылға ӘЭДБ-да (әлеуметті-экономикалық даму болжамында) көрсетілгенге қарағанда ІЖӨ-нің едәуір төмендейтінін болжап отыр (2020 жылға ХВҚ (Халықаралық валюта қоры) – **(-)2,7%**, ДБ (Дүниежүзілік Банк– **(-)3,0%**, ЕҚДБ (Еуропа қайта құру және даму банкі) – **(-)3,0%**).

4. Бюджеттің тапшылығы мен Ұлттық қор

Республикалық бюджеттің жобасы **мемлекеттік бюджет тапшылығы** мен Ұлттық қордан бөлінетін **трансферттер көлемінің** едәуір артуын көздейді. Нәтижесінде, болжам бойынша, **2023 жылдың соңына** қарай Ұлттық қор қаражаты ІЖӨ-нің **30,8%-ін** құрайды және ІЖӨ-нің (ішкі жалпы өнімнің) **30%-іне** тең **азаймайтын қалдығына** жақындайды.

Осыған байланысты, 2021 жылы контрциклдік бюджет ережесінің енгізілуін ескере отырып, Ұлттық **қордың жинақтау функциясын** сақтау және мұнай тапшылығын азайту үшін шараларды қабылдау қажет болады.

Анықтама үшін. Мемлекеттік бюджеттің тапшылығы 2020ж. – 3,5%, 2021ж. – 3,4%, 2022ж. – 2,5%, 2023ж. – 2,1%. Бюджеттің мұнайға қатысты емес тапшылығы 2020ж. – 10,8%, 2021ж. – 9,1%, 2022ж. – 6,3%, 2023ж. – 5,5%.

Кепілдендірілген трансферт көлемі 2021ж. – 2,7 трлн. теңге, 2022ж. – 2,4 трлн. теңге, 2023ж. – 2,2 трлн. теңге. Оған қоса 2021 жылға 1 трлн. теңге көлемінде мақсатты трансферт көзделген.

Ұлттық қор активтері 2020 жылдың соңына 27,3 трлн. теңге (ІЖӨ-нің 38,5%), 2021ж. – 26,6 трлн. теңге (34,7%), 2022ж. – 26,9 трлн. теңге (32,7%), 2023ж. – 27,6 трлн. теңге (30,8%) көлемінде жоспарланған.

Назарларыңызға рақмет!